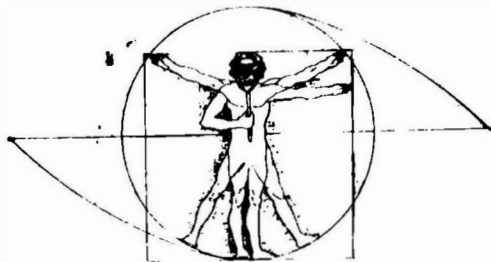

În prim-plan: ACTORUL

Dem. Niculescu

„Actoria? O meserie
a dracului de grea!“

— Cu ocazia împlinirii a 30 de ani de activitate scenică, stimate Dem. Niculescu, v-aș ruga să-mi acordați un interviu pentru revista „Teatrul“...

— Mărturisesc că această solicitare mă onorează; este pentru prima dată, în cei treizeci de ani sluiți pe meleaguri piteștene, la Teatrul „A. Davila“ (ii împlinesc în septembrie), plus cei șapte ani la Teatrul Național din București, când presa de specialitate se interesează în mod special de activitatea mea.

— Ați debutat deci pe scena Naționalului bucureștean. Biografia dumneavoastră artistică a început, se pare, mai devreme decât se întâmplă de obicei!...

— După ce am învățat cuvintele „mamă“ și „tată“, al treilea a fost „teatrul“. Tatăl meu, vechi slujbaş al Naționalului, era poreclit „Sfântul Petru“ (așa l-a imortalizat și Ioan Masoff, în romanul său *Fard*). Tot de Național își legaseră viața bunicul, Constantin Niculescu („baterie“), sora tatălui meu, Mia Mateescu, și soțul ei, Mitzu Mateescu, iar în cele din urmă regretata mea soră, regizoarea Lia Niculescu. Lumina zilei am văzut-o în vechea clădire a Teatrului Național, iar martor la botez a fost maestrul Nottara, care-i iubea și-i prețuia pe tata și pe mama. Așadar, pot afirma că sint fiul Teatrului Național. Primii pași i-am fă-

În rolul titular din „Vlaicu Vodă” de A. Davila

În „Vlăd” de Delavrancea, alături de Mihai Dobre

cut ținut de mână de Constantin Fumurescu (portarul teatrului), un om de rară omenie și cu o veritabilă cultură teatrală. Am crescut sub ochii unor sacerdoți laici ale căror nume au rămas în istoria teatrului românesc : Paul Gusti, Soreanu, Soare Z. Soare, Ion Șahighian, Brezeanu, Băltățeanu, Marioara Voiculescu, Aura Buzescu ș.a. I-am cunoscut pe mulți dintre marii directori ai teatrului Alexandru Mavrodi, Liviu Brebeanu, Victor Eftimiu, Zaharia Stancu, care au lăsat o tradiție de disciplină și corectitudine artistică. Dar cei cărora le rămân — cît voi mai fi — îndatorat sint meseriașii de scenă, în brațele cărora am crescut și pe care nu i-aș putea recompensa cu nici o monedă forte pentru ceea ce m-au învățat despre teatru și viață, viață și teatru. Nu avem timp și spațiu să pot povesti cîte am deprins, de pildă, de la Ștefan Coț, de la Pepe Mahauer și apoi de la elevul său, Jean Romaniță.. Eu însumi am fost slujbaş, din 1947 pînă în 1954, la Teatrul Național, unde mi-am însușit „alfabetul teatral”, care nu se sfîrșește cu nici o generație, și pe care începători, avansați sau chiar maeștri nu conținesc să-l învete. Fiindcă, în realitate, nu este și nici nu a fost vreodată vorba de conflict între generații, ci între a vrea și a putea să fii în pas cu arte, a avea sau a nu avea ceea ce îmi este greu să numesc „talent”.

— **Fiindcă ați vorbit de „alfabetul teatral”: ați absolvit una dintre primele promoții ale Institutului...**

— Admiterea am dat-o la Institutul de Cinematografie ; președintele comisiei era Marietta Sadova. În acte, fac parte, deci, din prima promoție de actori de film. Am dat examen o mie de candidați, am terminat o sută (inclusiv regizori, operatori și scenariști).

— Cine v-a fost profesor ?

— Rău îmi pare că trebuie să vorbesc la trecut de cel mai bun om și pedagog, Marcel Anghelescu. Îmi aduc aminte de prima lecție, cînd ne-a cerut — nimeni nu bănuia pentru ce — să venim cu farfurie, cuțit, lingură, linguriță, strachină, lingură de lemn, ca astfel să exersăm moduri diferite de a mânca, în funcție de personaj.. I-am fost de multe ori recunoscător pentru că m-a învățat așa-zisele lucruri elementare : să port frac, smoking, pelerină, șapcă, melon, căciulă, sabie, halbardă etc., etc. Dacă aș avea harul scrișului, mulți ar înțelege, poate, că teatrul este compus din mii de amănunte, și dacă nu le afli sau nu le „furi” la timpul cuvenit, este foarte greu să ți le mai însușești pe urmă. Eram eu actor al Teatrului Național, dar, în fond, eram un ucenic, și aveam privilegiul de a avea de la cine să fur meseria ; cred că pot fi invidiat că puținele sau multele replici din acea perioadă le-am spus alături de Timică, Talianu, George Calboreanu, Gh. Storin, Emil Botta, Mihai Popescu, Maria Botta, Băltățeanu, Dina Cocea ș.a.

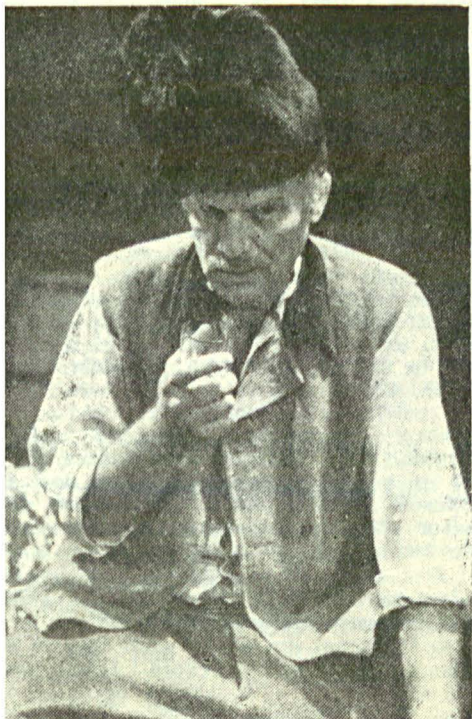
— Cu ce regizori ați lucrat ?

— Cu Marietta Sadova, Sică Alexandrescu, Moni Gheleter, Liviu Ciulel..

Bucșan din „Ultima oră“ de Mihail Sebastian

Marin Drușcă din „Ordinatorul și zaibărul“ de Paul Evreac

În „Măști“ de Ion Sava

Profesorul din „Passacaglia“ de Titus Popovici

Ion Sahighian mi-a încredințat rolul lui Malvolio din *A 12-a noapte* de Shakespeare, iar alături de George Vrăca am jucat Rumân Gruie în *Vlaicu Vodă*. Am mai lucrat cu Horea Popescu, Lia Niculescu, C. Dinischiotu, Dan Alecsandrescu, Ovidiu Georgescu, Mihai Radoslavescu, Costin Marinescu, Mihai Lungeanu... Cu fiecare dintre ei am pornit ca și cum aș fi luat iarăși alfabetul de la A, fiindcă fiecare regizor are un crez teatral, niște principii, un stil, cărora tu, actor, trebuie să le răspunzi. Mărturisesc însă că nu-mi plac acei directori de scenă care vor cu rice preț să despice firul în patru, omorînd nervii celor cu care lucrează, în numele căutării unui așa-zis „nou”. Viața artistică a demonstrat că inovația, dincolo de o anumită limită, nu este pe placul publicului. Aria realizării artistice în teatru este nelimitată, cu o singură condiție: publicul să înțeleagă intenția.

— **Cariera dumneavoastră s-a identificat cu existența Teatrului „A. Davila”. Cum a început și cum s-a desfășurat experiența dumneavoastră piteșteană?**

— Prin ordinul 74/2 septembrie 1954 al Ministerului Culturii, s-a dispus detașarea mea, în interesul Teatrului de Stat din Pitești, pentru trei ani. Anul acesta, la 2 septembrie, le adaug un simplu zero.

Am debutat în piesa *Drumul soarelui* de Virgil Stoeneșcu (regia, C. Dinischiotu), cu un rol mic, dar frumos. Dădeam un rol de examen în fața noilor mei colegi, cărora trebuia să le dovedesc ce știu, ce pot. Cu respectul față de meserie învățat de la cei care mi-a fost profesor, se pare că am făcut impresie bună; aveam un rol de compoziție, deci satisfacția a fost cu atât mai mare cînd, după mica mea „scenută”, am luat aplauze. Pășisem cu dreptul. Următorul rol a fost Kolea din *Întîlnire cu tineretea ta* în regia lui Ion Olteanu. Acestui director de scenă, cu o fantastică putere de muncă, practicînd o deosebită disciplină a meseriei, i-am răspuns cu aceeași disciplină, și rezultatele nu s-au lăsat așteptate. Tot maestrului Ion Olteanu îi datorez și distribuția în *Discipolul diavolului*, în rolul Maiorului Swindon. E o mare satisfacție să vezi că un regizor atât de exigent în ce privește calitatea profesională te solicită și în alte producții. De la Ion Olteanu am învățat că pentru fiecare rol trebuie să muncești de așa manieră încît să nu semene unul cu celălalt, să îți cont de plastică, dar în primul rînd de dicție; și, dacă mai ai și un dram de talent, e bine. Iar la toate acestea să adaugi și un anume autocontrol, ca să nu te fure temperamentul și, bineînțeles, să știi dumnezeiește textul, astfel ca, intrînd în scenă, să n-ai grija lui...

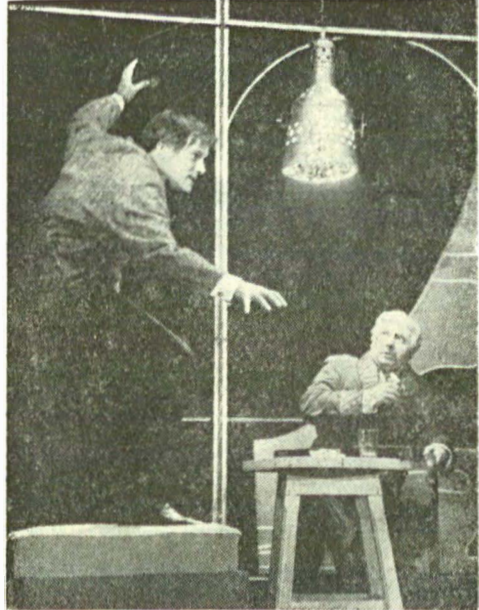
Dintre cele 132 de roluri jucate, să mai amintesc cîteva. Mai întîi Răzvan, din

Răzvan și Vidra. Regizorul Dan Alecsandrescu — Bădia, cum îi spun eu — mi-a încredințat rolul fără să mă cunoască, și trebuie să mărturisesc că mi-a fost tare frică. Repetițiile zilnice se completau cu lungi seri de lucru; mi se cerea să transform versul în proză, și asta nu a fost deloc ușor. După ce s-au încheiat repetițiile, veneam la cabină cu două și trei ore înainte (pentru un astfel de rol trebuie să ai suflu, nu glumă!). Tot cu Bădia Dan, imediat după Răzvan, am început lucrul la *Ce înseamnă să fii Onest* de Oscar Wilde; să treci fără respiră de la un rol de dramă la unul de comedie era, pentru experiența mea de atunci, un tur de forță, dar și o mare șansă de afirmare. Diversificarea m-a ajutat să rezolv ecuații cu două și trei necunoscute pentru actor este esențial să nu cadă în șablon. Cînd Nae Cosmescu m-a distribuit în Vasile Vasile din *Sfîntul Mitică Blajinul*, am fost indignat, mi se părea un rol secundar. Pînă la urmă mi-am dat seama că, dacă mă încapăținez, eu mă fac de basm, nu el. Și am început să-l caut pe prietenul meu Vasile Vasile. Nă mi-a părut deloc rău; ia premiera, Aurel Baranga mi-a transmis că ceea ce găsisem pentru biografia personajului i-a completat viziunea de autor.

Mai tîrziu, personaje că Vlaicu V dă, Mircea-Voievod din piesa lui Dan Tărcilă, Actorul din *Azilul de noapte*, Grifone Baglioni din *Nunta din Perugia*, Ion din *Năpasta*, Ianache din *Gaițele*, Bucșan din *Ultima oră*, Arbore din *Vilforul*, mi-au pus la rîndul lor probleme. Fiecare rol, fie că mi-a convenit, fie că nu, am încercat să-l lucrez, „să mă iau la trîntă” cu el; nu știu dacă totdeauna am învins, sau am mai fost și înfrînt... Nu cred în actorii căre au o părere prea bună despre ei înșiși. Însă, har Domnului, țara noastră românească are actori formidabili, nu numai în „metropolă”, ci și în provincie, cu toate că la noi televiziunea pătrunde foarte rar, iar cinematografia doar pe ici pe colo, în funcție de relații și telefoane... Totuși, în decursul anilor, bolegii mei regizori de film și-au amintit și de mine, așa că am jucat în *Lupeni '29*, *Tudor*, *Citadela sfărîmată*, *Comoara*, *Plicătura de ploaie*, *Pentru patrie*, *Ediție specială*. (Deschid o paranteză: în august, promoția 1954 a Institutului de Cinematografie împlinesc 30 de ani de la absolvire, și aș dori să folosesc prilejul pentru a transmite tuturor colegilor mei urări de sănătate și de realizări pe măsura dorințelor lor.)

— **După mai bine de trei decenii de carieră, la ce părere ați ajuns despre profesia de actor?**

— Încă mai am emoții cînd trebuie să răspund la această întrebare... Umila mea părere e că e o meserie a dracului de grea, care seamănă cu aceea de procu-

Alături de Ion Focea în „Neîncredere în folșor” de Nelu Ionescu

Lopatuhin în „Vifornița” de Leonid Leonov

ror-anchetator : nu știi unde se termină adevărul și unde începe minciuna... Am convingerea că — așa cum spuneau și înaintașii noștri — teatrul începe de la intrare, de la felul cum se bate gongul, cum se înalță cortina, cum este aranjată recuzita, de la cel mai neînsemnat amănunt; totul trebuie să fie așa încît să-l determine pe „Măria-sa publicul” să vină și altă dată la teatru. Iar durerile noastre, dramele noastre ne aparțin, publicul nu trebuie să le cunoască. Asta am aflat-o foarte repede, la numai două săptămîni după ce venisem la Pitești, și șocul dur mi-a imprimat-o pentru totdeauna în conștiință : la 17 septembrie 1954, la premiera piesei *Drumul soarelui*, în actul întâi, actorul Panait Constantinescu a încetat din viață, pe scenă. Gheorghe Leahu a continuat să joace, iar publicul a aflat abia la sfîrșit și nu i-a venit să creadă. Potrivnic însă unei păreri destul de răspîndite, viața noastră nu se compune în primul rînd din împrejurări dramatice, spectaculoase, ci seamănă mai degrabă cu o cursă de rezistență. Cei care jucăm în teatrele din provincie sîntem confrunțați cu lipsa timpului de pregătire a spectacolului. Noi trebuie să scoatem spectacol după spectacol, în timp-record, ca să asigurăm, ritmic, un repertoriu suficient de bogat și de divers. Așa se face că nu o dată, după spectacol, ne apucă miezul nopții repetînd, iar ziua ne prinde tot în teatru, completînd ceea ce împreună am mai descoperit. Această meserie, pe care unii o consideră ușoară, se face cu tare multă trudă și transpirație ; e drept însă că-ți oferă și satisfacții. După un asemenea efort, spectacolul Mășii de Ion Sava a fost distins cu un premiu la Botosani, iar eu, pentru cele

trei roluri jucate, am fost la rîndul meu premiat ; *Ordinatorul și zaibărul*, în care am interpretat pe Marin Drușcă, a luat un premiu în cadrul Festivalului național „Cîntarea României” (în ambele spectacole, direcția de scenă aparține lui Costin Marinescu).

Acum repet cu Mihai Lungeanu în *D'ale carnavalului*, rolul Nae Girimea. Deși am ceva experiență, spun drept că mi-e încă frică să dau piept cu Caragiale.

— Cum vă simțiți în orașul în care v-ați stabilit ?

— Orașulul Pitești al anilor '54 a dispărut ; locul lui a fost luat de Municipiul Pitești, cu o foarte interesantă arhitectură modernă, și pe care noi, fără fals patriotism local, îl numim „Orașul florilor”. Firește că măsura în care mă simt într-adevăr acasă depinde, în ultimă instanță, de public. Ca în orice zonă în plină transformare, publicul e pestriț, în anumite locuri mai retrase nu-i ușor să instaurezi climatul propice receptării unui spectacol ; iar în oraș există o categorie de spectatori care practică o formă de snobism, dînd buzna la spectacole în tur-neu, în vreme ce la producțiile teatrului meu (pentru că este și teatrul meu !) se lasă așteptați. Dar teatrul pe care-l slujesc ca fiind prima mea casă are un colectiv ambițios, tînăr, care rezistă dificultăților, caută soluții : spectacole cu discuții, abonamente teatrale etc. Evident, va trebui să facem totul ca teatrul să dăinuie și pe aceste meleaguri, pentru că teatrul înseamnă viață, înseamnă cultură, fără de care omul, mai tînăr sau mai puțin tînăr, nu poate exista... ca om...

Maria MARIN